

UDK: 801.311.11:800.81.853:808.62
Izvorni znanstveni članak
Primljeno: 6/1988

Anđela Francić

Zavod za jezik IFF, Zagreb

MEĐIMURSKA OJKONIMIJA I KNJIŽEVNI JEZIK

U radu se službenoj međimurskoj ojkonimiji suprotstavlja neslužbena da bi se sagledala zastupljenost dijalekatske baze (na fonološkom i morfološkom planu) u ojkonimskom liku koji se uključuje u književni jezik.

Međimurski su govori sastavni dio kajkavskoga narječja. Ta se njihova dijalekatska pripadnost očituje, uz ostalo, i u kajkavskim osobitostima obilježenim ojkonimima. Funkcija je ojkonima točna identifikacija naseljenog mjesta. Stoga je svaki element fonološke postave mjesnog imena bitan za prienos onomastičke obavijesti. Kako je osobina zavičajnog idioma ponekad jedini razlikovni element u imenima dvaju naselja (*Peklemica* : *Paklemica*), njezina zamjena književnojezičnim ekvivalentom oblično izjednačuje dva različita ojkonimska sadržaja, a posljedica je toga višeimenost i homonimija.

U ovom će radu biti riječ o uključivanju međimurskih ojkonima s dijalekatskim osobinama u književni jezik. Analizirat će se udio kajkavske osnove u službenom imenskom liku¹.

Zasade u načelu pogrešnog odnosa V. S. Karadžića prema dijalekatskim osobinama u onimima (dosljedno podvođenje pod književnojezičnu normu) učvršćuje u svojim radovima Đ. Daničić, prvi urednik Akademijina rječnika². Poznato je da su se pri uvrštavanju onomastičke građe u leksički fond Akademijina rječnika (dalje ARj) prekrajala izvorna imena i uspostavljale su se natuknice koje su iskrivljavale, namjerno prilagođivale imena s neštokavskih područja. Svođenje iskonske različitosti (sadržane u elementima pripadnosti ojkonima čakavštini ili kajkavštini) na štokavski oblik bilo je potaknuto idejom o unificiranju jezika i pisma u Hrvata i Srba. Daničićev odnos i stav prema imenima s neštokavskog terena, čija je teritorijalno-dijalekatska pripadnost sačuvana u imenskom liku, prihvaćaju i provode u obrađivačkoj praksi leksičke građe ARj njegovi nasljednici M. Valjavec, P. Budmani i T. Maretić. Tako npr. do slova *S* sve međimurske ojkonime čitamo u poštokavljenom natukničkom liku³. Na taj način dolazi do novog tipa višeimenosti⁴.

¹ Pod službenim likom razumijevam onaj koji se uključuje u književni jezik.

² Vidi rad P. Šimunovića *Prilog problemu standardizacije mjesnih imena na hrvatsko-srpskom jezičnom području*, Istočnojadranska toponimija, Logos, Split 1986, str. 159—175.

³ Ponekad je već u izvorima iz kojih je ekscerpirana građa ime oblikovano po štokavskim uzusima: npr. u *Schematismusu cleri archi-dioecesis zagrabiensis* iz 1880. dočetak *-ec* u ojkonimima *Buzovec*, *Čakovec*, *Čehovec* promijenjen je u *-ac*.

Kasniji urednici ARj postaju svjesni oblične samosvojnosti imena, te se (od slova S dalje) međimurski ojkonomi (i ne samo oni) javljaju uglavnom u izvornom liku. Sazrijevanje spoznaje o tome da je »vlastito ime pravilno u obliku u kojem se najčešće javlja, a zadano je zavičajnim idiomom mještana«⁵ možemo pratiti i u pravopisima. A. Belić se u svom pravopisu⁶ zalaže za to da se pri pisanju jata u imenima vodi računa o njegovu izgovoru u kraju gdje je ime poniklo, ali ne priznaje nepostojanost glasa *e* u prezimenima tipa Vodopivec. U Boranićevu pravopisu⁷ i pravopisu dviju Matica⁸ inzistira se na tome da se poštuje izvorni oblik vlastitog imena, odnosno da se prihvati oblik koji je odavno u službenoj uporabi. Autori Pravopisnog priručnika⁹ izdvajaju onime u zaseban rječnik¹⁰ poštujući načelo izvornosti nominativnog lika imena naseljenih mjesta.

Prije nego što prijedemo na analizu konkretnog materijala spomenimo još neke činjenice koje treba imati na umu pri uključivanju dijalektalno obilježenih ojkonomi u književni jezik: a) kajkavsko i čakavsko narječje (uz štokavsko) integralni su dijelovi hrvatskoga jezika, a njihova onimija podsustav je jezičnoga standarda, b) za književni jezik karakterističan princip elastične stabilnosti¹¹, c) ojkonomi su vlastita imena u pravom smislu te riječi (za razliku od etnonima i kjetika) te ulaze u književni jezik kao leksičke jedinice čiji osnovni lik trebamo naučiti od izvornih govornika, odnosno prihvatiti tradicijom uporabe ustaljeno ime. Isto tako ne smije se zaboraviti da su imena o kojima je riječ povezana s cjelokupnim dijalekatskim kompleksom iz kojega izrastaju. Kada ih mijenjamo da bismo ih učinili skladnima s književnojezičnim sistemom (a svaka je takva nasilna promjena samo formalna), istovremeno unosimo nesklad u kompaktno sačinjeno nazivlje jednoga područja.

Narječja se odlikuju svojim gramatičkim osobinama. Neke od njih nazočne su u službenom liku ojkonomi (tj. onom koji ulazi u književni jezik), a pojavnost pojedinih ostaje ograničena na neslužbenu uporabu. Drugim riječima, *službeni lik ojkonomi sadrži samo neke osobine zavičajnog idioma, a neslužbeni lik sve ili gotovo sve*. Na primjeru međimurske ojkonomije pokušat ćemo pokazati koje su osobine dijalekatske pripadnosti pri formiranju službenog lika zadržane, a koje su zamijenjene književnojezičnim ekvivalentima. Dijalekatske, u našem slučaju kajkavske, osobine koje se očituju u ojkonomima podijelit ćemo u dvije skupine:

⁴ U međimurskoj ojkonomiji nalazimo primjere poliglotske višemenosti (ime današnjega naselja *Marija na Muri* srećemo zapisano—*Sancta Maria, Mura—Szent—Maria*), te višemenosti unutar hrvatskih imena (imena *Altarec, Družilovec, Sveta Marija, Sveta Marija na Muri* dialekronijski prethode današnjem ojkonomu *Marija na Muri*).

⁵ Vidi bilješku 2.

⁶ A. Belić, *Pravopis srpskohrvatskog književnog jezika*, Prosveta, Beograd 1950.

⁷ D. Boranić, *Pravopis hrvatskoga ili srpskoga jezika*, deseto izdanje, Školska knjiga, Zagreb 1951.

⁸ *Pravopis hrvatskosrpskoga književnog jezika*, Matica hrvatska, Matica srpska, Zagreb, Novi Sad 1960.

⁹ V. Anić, J. Silić, *Pravopisni priručnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*, Sveučilišna naklada »Libera« — Školska knjiga, Zagreb 1986.

¹⁰ Ovaj postupak autori obrazlažu željom da se vlastitim imenima sustavno pristupi, te da se rasterete pravopisna pravila i rječnik.

¹¹ Lj. Jonke ovako definira princip elastične stabilnosti: »Književni jezik treba da bude stabilan, ali u isto vrijeme i tako elastičan da može prihvatiti sve ono što koristi pravilnom izvršavanju funkcija i njegovu organskom razvitku«. Lj. Jonke, *Književni jezik u teoriji i praksi*, drugo, prošireno izdanje, Znanje, Zagreb 1965, str. 191.

1. Fonološke osobine
2. Morfološke osobine

Prva se skupina dalje dijeli na akcenatske, vokalske i konzonantske osobine. Pogledajmo u kakvom obliku one ulaze u književni jezik.

1.1. Akcenatske osobine

Očita je nepodudarnost akcenatskog sustava književnog jezika i akcenatskog sustava međimurske kajkavštine. Ulaskom u književni jezik ojkonomi svoj akcent obavezno usklađuju s njegovom akcenatskom normom i tu nikakva odstupanja nisu dopuštena. Budući da je u većini istraženih govora izgubljena opreka po modulaciji i kvantiteti tj. fonološki je relevantno samo mjesto akcenta, dijalekatski će govornik njega prilagoditi književnojezičnoj normi. Tako će npr. ojkonom *Ćirkov' ljon* (akcent na posljednjem slogu) prelaskom iz neslužbene uporabe u službenu uporabu glasiti *'Ćirkovljan*.

1.2. Vokalske osobine

U vokalskom je sustavu međimurskih govora desetak jedinica. Kako ne postoji mogućnost bilježenja svih književnojezičnom grafijom (a uvođenje novih znakova bilo bi nefunkcionalno opterećenje grafijskoga sustava) nužno je da se u ojkonomima izvorni izgovor kojih sadrži u književnom jeziku nepostojeće vokale ti vokali bilježe najbližom glasovnom vrijednošću u književnom jeziku. To znači da će se svi dijalekatski vokali *e*-tipa (*ĕ, ě, e, 'e, e'*) transkribirati sa *e*. Službeni ojkonomski korpus daje nam potvrde o dvojakoj sudbini dijalekatskih vokalskih osobina:

a) Vokalske osobine dijalekta sačuvane u službenom liku ojkonomima

Ekavski refleks jata. Za razliku od književnoga jezika u čijoj gramatički kodificiranoj normi postoji nekoliko refleksa jata (*ie, je, e, i*) u govorima mursko-dravskoga međurječja na njegovu mjestu srećemo *e* (točnije glas *e*-tipa): *pevec, reč, belo, koren, reka*... Ekavski refleks jata sadrže ojkonomi *Belica, Dragoslavec-Breg, Nede-lišće, Podbrest, Preseka, Strelec, Zasadbreg*. Neki su od njih u ARj nasilno poštovani, te ih čitamo u natukničkom liku *Bjelica, Nedjeljšte, Podbrijest*. O ekavskom izgovoru jata svjedoče i međimurska prezimena: *Črep, Čerepinka, Belić, Belović, Cvetko, Nedeljko, Koren*... Dok u ojkonomima iščitavamo dosljednost pojave fonema *e* na mjestu bivšeg jata, među prezimenskom građom ima primjera netipičnih za kajkavsko Međimurje: *Bjelogrlić* [Donja Dubrava 3 (—)]¹², *Nevistić* [Turčišće 1 (1)], *Ponedjeljak* [Prelog 1 (1)], *Srijemac* [Prelog (1) —]... Budući da imena nadijevaju drugi, mogli bismo pretpostaviti da su imenovateli *Bjelogrlića, Nevistića*... s područja gdje je refleks jata različit od kajkavskoga. To znači da su nosioci spomenutih prezimena (ili njihovi preci) doselili u međimurska naselja gdje su spomenuta prezimena potvrđena.

¹² Broj izvan okrugle zgrade označuje koliko je nosilaca toga prezimena u tom mjestu, a broj u okrugloj zgradi kazuje koliko je obitelji s tim prezimenom u tom mjestu. Podaci su uzeti iz *Leksika prezimena Socijalističke Republike Hrvatske*, Zagreb 1976.

Glas e-tipa na mjestu poluglasa. U glavnini međimurskih govora (izuzetak je samo krajnji sjeverozapad) izjednačene su kontinuantne poluglasa i jata ($\text{ə} = \text{ě} = \text{e}$), a to je različito od rezultata povijesnog razvoja u novoštokavskom dijalektu koji je poslužio kao osnovica književnoga jezika. Vokal *e* na mjestu poluglasa nalazimo u osnovi imena dvaju naselja — *Peklenica* i *Savska Ves*. Osim toga, on je slogotvorni element u međimurskoj ojkonimiji najzastupljenijeg dočetka *-ec*. Akademijin rječnik *Peklenicu* (u osnovi prasl. riječ pĕkľĕ), da bi je uskladio sa sustavom u koji je uključuje, mijenja u *Paklenicu*¹³. Tom promjenom briše *Peklenicu* s popisa mjesta u Jugoslaviji i nadijeva joj ime koje već nosi jedno naselje u Slavoniji (općina Novska). To je primjer kako nasilno unificiranje vodi u homonimiju koja zatamnjuje onomastičku obavijest. Prekrajanjem završnoga *-ec* (u ojkonimima tipa *Čakovec*) u *-ac* također se falsificira originalni imenski lik.

Ovim ćemo vokalskim osobinama pribrojiti još *vokal u kao kontinuantu slogotvornog ĩ* (što je zajednička karakteristika književnog jezika i dijela međimurskih govora s čijega su areala ojkonimi *Vukanovec* i *Vučetinec*), te *slogotvorno r bez popratnog vokala u ojkonimima tipa Trnovec*¹⁴.

b) *Vokalske osobine dijalekta koje nisu sačuvane u službenom liku ojkonima*

Vokal o kao kontinuantna nazala stražnjeg reda. Službeni likovi ojkonima s obzirom na kontinuantu nazala stražnjeg reda glase npr. *Donja Dubrava, Mala Subotica, Vugrišinec, Gornja Dubrava, Okrugli Vrh*. To su pravno verificirane forme imena pet sela koja njihovi stanovnici zovu *Dolnja Dobrava, Mala Sobotica, Vogrišinec, Gornja Dobrava, Krogli Vrh*. Dakle, distribucija različitih kontinuantni nazala stražnjeg reda ovisi o sferi uporabe ojkonima. Iako je vokal *o* ($< \text{ø}$) tipičan za veći dio međimurskih govora (roka, globoki, pot...) oficijalni likovi ojkonima to ne otkrivaju.

Redukcija nenaglašanih slogova i vokala nije sačuvana u službenim ojkonimima ni unutar riječi (npr. *'Oporovec, 'Čehovec, 'Goričan*) ni na početku riječi (npr.

¹³ Poticaj za preimenovanje *Peklenice* jest semantička prozirnost i leksička prepoznatljivost osnove, te pretkazivost fonema *e* na mjestu poluglasa u kajkavskom narječju. Za razliku od toga primjera u ojkonimima *Orehovica, Cirkovljan, Podturen, Jalšovec* i *Črečan* petrificiran je dijalekatski lik. Iako je polazne riječi ojkonima *Orehovica* i *Cirkovljan* (*oreh, crkva*) obrađivač mogao razumijeti, nije ih zamijenio sa štokavskim ekvivalentima (*orah, crkva*) jer ne otkriva zakonitost pojave vokala *a* na mjestu jata u štokavskom ($< \text{psl. *orĕh}$), a u kajkavskom leksemu *crkva* nije mu jasno postanje vokala *i* (*crkva* je posuđenica iz »ahd. *kiricha* $< \text{spätgrch. kyrikon 'Gotteshaus'}$ grch. *kyriakon* 'das zum Herrn Gehörige'; zu *kyrios* 'Herr'; citirano prema: G. Wahrig, *Deutsches Wörterbuch*, Bertelsmann Lexikon-Verlag, Wien 1974). Kajkavski leksemi tipa *turen* (*turris*) *jalša* (*Alnus*), *čret* (*sylva paludosa*) štokavcu su nepoznati, pa ojkonimi *Podturen, Jalšovec, Črečan* ostaju u svom izvornom liku.

¹⁴ Potvrde iz izvora pisanih prije 19. stoljeća govore o bezizuzetnoj pojavi vokala *e* uz sonantno *r* u međimurskim ojkonimima: *Gerkaveščak, Ternovec, Verhovljan, Ferkanovec, Ternovčak, HERNJE, Dragoslavski Verh...* Na isti način zabilježene ojkonime nalazimo u Sabljarovu »Miestopisnom rječniku« koji izlazi 1866, dok se u zagrebačkom šematizmu (Schematismus cleri archidieocesis zagrabiensis) iz 1880. slogotvorno *r* javlja bez popratnog vokala. U suvremenim međimurskim govorima (apelativni fond) ono se izgovara dvojako — s popratnim vokalom (*sveržje*) i bez njega (*krf*), a mjesna se imena izgovaraju tako da se glasu *r* koji se nade između dva konzonanta ne predmeće *e* (*Trnovec*).

Ok'rugli Vrh). Izvorni su likovi tih imena 'Oprovec, 'Čovec, 'Gorčan, 'Krogli Vrh. Početni vokal može biti i zamijenjen — *Vr'bon* je neslužbeni lik ojkonima 'Urban.

1.3. Konzonantske osobine

Osim razlike u broju palatalnih afrikata (č, ć = č̣ : dž, đ = đ̣) konzonantski inventar književnoga jezika i međimurskih govora podudarni su, te prijelaz ojkonima iz jednog idioma u drugi ne zahtijeva veće prilagodbe. I tu, kao i kod vokalskih osobina, lučimo dvojakost:

- a) *Konzonantske osobine dijalekta sačuvane u službenom liku ojkonima Glasovna skupina čr (Črečan)*
Glasovna skupina šč|ć (Donji Hrašćan, Gradišćak, Pušćine, Nedelišće...)
- b) *Konzonantske osobine dijalekta koje nisu sačuvane u službenom liku ojkonima*

Obezvučenost zvučnih konzonanata na kraju izgovorne cjeline: Zasadbrek (Zasad-breg), Dragoslavac-Brek (Dragoslavac-Breg), Drovski Kriš (Dravski Križ), Prilok (Prelog).

Depalatalizacija lj. Za razliku od donjeg Međimurja gdje se ispred prednjih vokala i ispred u svako *l* palatalizira (*ljice, ljuk, ljepo*), u većini govora srednjeg i gornjeg Međimurja¹⁵ palatalni firkativ *lj* biva depalataliziran (*zemla*). Osobitost potonjih govora zatrta je u drugom članu oficijalnih toponomastičkih sintagmi *Gornji Mihaljevec, Gornji Kraljevec* koje tek antonimni atributi u funkciji prvog člana (član diferencijacije) razlučuju od *Donjeg Mihaljevca* i *Donjeg Kraljevca*. Da su u književnojezičnu uporabu ušli izvorni likovi *Krolovec* i *Mihalovec*, članovi diferencijacije ne bi bili potrebni jer bi se dvama modificiranim oblicima etimološki istog imena označivala dva odjelita naselja. Ulogu označitelja imala bi (u toponomastici najfunkcionalnija) jednočlana imena. Dok su se toponomastičke sintagme *G. Kraljevec, G. Mihaljevec* dugom uporabom usjekle u pamćenje izvornih govornika kao službena imena naselja, a i ostali su ih korisnici takve prihvatili, kod ojkonima *Železna Gora* još se i danas osjeća nesigurnost i dilema treba li pisati (i izgovarati) *Železna Gora* ili *Željezna Gora*¹⁶. Budući da stanovnici svoje mjesto zovu *Železna Gora*, taj bi oblik trebalo standardizirati.

2. Morfološke osobine

Morfem -(ov|ev)ec. Ovaj je morfem najfrekventniji u međimurskim ojkonimima. Strukturni je element čak 67 (od ukupno 126) imena naseljenih mjesta. Nalazimo ga u ojkonimima različitog postanja:

¹⁵ I. Zvonar na osnovi jezičnih značajki Međimurje dijeli na tri govorna područja: *donje* (Kotoriba i sva naselja južnije od željezničke pruge Kotoriba—Varaždin), *srednje* (sva naselja sjevernije od željezničke pruge Kotoriba—Varaždin) i *gornje* (proteže se zapadno od linije Macinec—Gornji Mihaljevec—Prekopa—Martin na Muri i završava na granici prema SR Sloveniji). I. Zvonar, S. Hranjec, *Usmena narodna književnost na tlu Međimurja I*, Čakovec 1980, str. 255.

¹⁶ *Imerik mesta u Jugoslaviji* (Beograd 1973) bilježi *Željezna Gora*, a isti je oblik imena ispisan na ploči na ulazu u naselje. U *Administrativno-teritorijalnoj podjeli i imeniku mjesta NR Hrvatske* (Zagreb 1951), te u knjizi M. Korenčića *Naselja i stanovništvo SR Hrvatske 1857—1971* (Zagreb 1979) čitamo *Železna Gora*.

a) antroponimskoga: *Bogdanovec, Čakovec, Čehovec, Domašinec, Donji Mihaljevec, Dragoslavec, Dragoslavec-Selo, Dragoslavec-Breg, Draškovec, Ferketinec, Gardinovec, Gornji Mihaljevec, Hemuševec, Ćurovec, Lopatinec, Mali Mihaljevec, Miklavec, Novakovec, Oporovec, Palinovec, Palovec, Pleškovec, Pribislavec, Pustakovec, Stanetinec, Strahoninec, Šandorovec, Štrukovec, Šenkovec, Tupkovec, Vratašinec, Vugrišinec, Vučetinec, Vukanovec, Žiškovec, Frkanovec, Dunjkovec, Krištanovec, Čukovec, Mačkovec, Martinuševec, Pretetinec, Držimurec, Macinec, Totovec, Strelec, Zebanec*; u ovu skupinu ubrojiti ćemo i sanktoreme *Donji Vidovec, Gornji Vidovec, Ivanovec*, zatim ojkonime s apelativom u funkciji titule *Dekanovec, Donji Kraljevec, Gornji Kraljevec, Knezovec*, te ojkonom *Križovec* s titularom crkve u osnovi.

b) fitonimskoga: *Brezovec, Bukovec, Čestijanec, Jalšovec, Slakovec*.
 c) ojkonom *Prhovec* u vezi je sa svojstvom tla.

Prema izvornom izgovoru u kosim padežima ojkonima ovoga tipa bezizuzetno se gubi *e* iz morfema *-(ov)jev*ec: *Čakovec, Čakovca*. Budući da u književnom jeziku ova pojava nije regularna, bilo je pokušaja promjene nominativnog lika zamjenom *e* → *a* (*Čakovec* → *Čakovac*) ili je (rjeđe) vokal *e* zadržavan kroz čitavu deklinacijsku paradigmu (*Čakovec, Čakoveca, Čakovecu*...). Prvim postupkom prekraja se izvorni nominativni lik, a drugim se polaznom liku ne pridružuje pripadajuća mu paradigma. U pravopisima se u načelu poštuje originalni nominativni lik i nepostojanost glasa *e* u kosim padežima ojkonima. Do razilaženja u stavovima dolazi kad su u pitanju prezimena na *-ec* jer se najčešće ne uočavaju dvije kategorije od kojih svaka ima svoju paradigmu: u prezimenima tipa *Tkalec, Žganec, Sobočanec* *e* je nepostojano, te ona u genitivu glase *Tkalca, Žganca, Sobočanca*, a *e* iz dočetka *-ec* i *-ek* u kojima su pohranjeni tragovi nekadašnjeg deminutivnog i hipokorističkog (dakle afektivnog) značenja postojano je u deklinaciji (*Tomec, Tomeca; Vincek, Vinceka*).

Morfemi *-šćak, -šćine, -šćan, -išće* Svim ovim morfemima koji dolaze u međimurskoj ojkonimiji zajednički je skup *šć*. Zapis afrikate *č* u ojkonimima s kajkavskoga areala načelno je riješen pravilom da svako kajkavsko *č* koje stoji prema štokavskom *ć* bilježimo sa *č*, a ono koje stoji prema štokavskom *ć* bilježimo sa *ć*. Isto se postupilo pri zapisivanju kajkavskih prezimena na *-iđ*. Ortografskom je tradicijom ustaljeno da se prezimena toga tipa na cijelom hrvatsko-srpskom području pišu jednoobrazno: *Janković, Gašparić*... Međutim problem nastaje pri transkripciji suglasničkog skupa *šć* (< *sk'*). Primjeri poput zagrebačkih toponima *Medveščak*¹⁷, *Kuniščak*, te međimurskih ojkonima *Kapelščak, Zaveščak, Gradiščak*¹⁸, *Grkaveščak*¹⁹ najbolji su odslik nesustavnosti, neusklađenosti u bilježenju imena ovoga tipa. Na temelju izvanlingvističkih i lingvističkih podataka potrebno je uspostaviti i normirati ispravne oblike ojkonima sa skupom *šć*.

Pluralni ojkonimi Jedna od specifičnosti sinkronijske međimurske ojkonimije jest naglašena dominacija singularnih formi muškoga roda (od 126 ojkonima njih

¹⁷ Takav oblik donose Novosadski pravopis (*Pravopis hrvatskosrpskoga književnog jezika*), *Pravopisni priručnik*, Zagreb, plan grada 1985, P. Skok u *Etimologijskom rječniku hrvatskoga ili srpskoga jezika*, knj. druga, Zagreb 1972, s. v. kastel (a s. v. medvedj čitamo *Medveščak*).

^{18, 19} Tako su zabilježeni u *Imeniku mesta u Jugoslaviji* (Beograd 1973).

125 ima singularni dočetak²⁰, a 97 je muškoga roda). U povijesnim vrelima²¹, u radovima sakupljača usmenog narodnog blaga²² čitamo zabilježena i pluralna imena naselja: *Pribislavci*, *Mihaljevci*, *Kraljevci*, *Goričani*, *Čirkovljani*... a Međimurci će nam potvrditi i današnju životnost tih imena²³. Da pluralni ojkonomi nisu rijetkost pokazali su u svojim istraživanjima, među ostalima, S. Rospond²⁴, O. Franck²⁵, Lubaš²⁶, P. Šimunović²⁷. Na osnovi petežitosti antroponimske motivacije u nominaciji međimurskih naselja zaključujemo da su to prvotno bili privatni posjedi koji su imenovani prezimenom, imenom ili nadimkom svoga vlasnika (sintagma *Mihaljev posjed* univerbizacijom postaje *Mihaljevec*). Za razliku od toponima te vrste, pluralni onimski likovi, u čiju smo se pojavnost osvjedočili, odnose se isključivo na naseljena mjesta. Dakle javljaju se u funkciji ojkonomi. Pojavnost ojkonomi s pluralnim morfemom *-ci* (koji je tipičan za panonsko područje) vezana je uz jake migracije i nagla nastajanja novih naselja kakvih je bilo u sjevernoj Hrvatskoj naročito u 17. i 18. stoljeću.²⁸ Međimurske pluralne ojkonime mogli bismo podijeliti u dvije potskupine:

1. *Ojkonomi patronimičko-zadružnoga tipa* motivirani su antroponimima a znače »ljude koji potječu od osobe (čije je ime, prezime ili nadimak u osnovi ojkonomi) ili su joj na bilo koji način podređeni«: *Pribislavci*, *Mihaljevci*... Ovaj je tip najčešći.
2. *Ojkonomi etničkoga tipa*. U osnovi im je topografska imenica (najčešće fitonim: *Falšovci*, *Bukovci* ...). Znače »ljudsku zajednicu koja obitava u kraju iskazanom topografskom imenicom«.

Razvijajući se, sela se počinju nametati svojom cjelinom, te postupno iz svijesti korisnika ojkonomi nestaje polazni motiv pluralnoga imenovanja, pa isti ojkonomi počinje označivati mjesto, lokalitet. To je povod sve učestalijim pojavama singularnih likova u ojkonomskoj funkciji. Procesu singularizacije pripomogla je i administracija zamjenom pluralnih dočetaka singularnima i unošenjem tako promijenjenih imena u službene spise. Dok se npr. u listini koja datira iz 16. stoljeća (*Acta Croatica I*, str. 307) od šest spomenutih naselja imena četiriju donose u pluralnom liku, u Sabljarovu »Miestopisnom riečniku« čitamo sve međimurske ojkonime u obliku singulara. Autori ARj trojako postupaju s ojkonomima koji se u (istom) izvoru

²⁰ Samo ojkonom *Pušćine* ima pluralni oblik.

²¹ *Acta Croatica I*, Zagreb 1876. (listina broj CCCXXXI); Josip Bedeković, *Nastale solum sancti Hieronymi*, Wiener Neustadt 1752.

²² Vinko Žganec, *Hrvatske pučke pripjerveke iz Međimurja*, 2. svezak (crkvene), JAZU 1925; A. Strbad, I. Zvonar, S. Hranjec, *Usmena narodna književnost na tlu Međimurja II*, Čakovec 1987.

²³ Vidi rad Z. Bartolića *Neke osobitosti hrvatskohajkavskoga jezika u Rukoveti*, *Usmena narodna književnost na tlu Međimurja II*, Čakovec 1987.

²⁴ S. Rospond, *Południowosłowiáńskie nazwy miejscowe z sufiksem -*itj-*, Krakow 1937.

²⁵ O. Franck, *Studien zur serbokroatischen Ortsnamenkunde*, Leipzig 1932.

²⁶ W. Lubaš, *Słownikostwo południowosłowiáńskich nazw miejscowych z sufiksami -ci, -ovci, -inci itp.*, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 1971.

²⁷ P. Šimunović, *Tipološko-strukturalni ogled istarske ojkonomije*, *Rasprave ZZJ*, knj. 4—5, Zagreb 1979, str. 219—249; isti, *Krk, Rab i Pag u svjetlu toponimije*, Istočnojadranska toponimija, Zagreb 1986, str. 59—91.

²⁸ P. Šimunović, *Naša prezimena*, Zagreb 1985, str. 135.

spominju u pluralu: a) donose ih pod natuknicom pluralnog lika (*Lopatinci*), b) donose ih pod natuknicom singularnog lika (*Mihaljevac*), c) donose ih pod natuknicom singularnog (*Trnovac*) i pluralnog (*Trnovci*) lika.

Zaključak

Analiza je pokazala da službeni i neslužbeni lik ojkonima nisu uvijek identični. Ulaskom u sferu oficijalne uporabe (uz obavezno uklapanje u fonemski, grafemski i akcenatski sustav književnoga jezika) mjesno ime zadržava neke fonološke (*e* na mjestu poluglasa i jata [*Peklemica, Belica*], konzonzantski skup *šč/c* [*Pušćine*], konzonzantski skup *čr* [*Črećan*]) i neke morfološke osobine (sufikse *-ec* [*Čakovac*], *-šćak* [*Kapelšćak*], *-šćan* [*D. Hrašćan*], *-išće* [*Nedelišće*], *-šćine* [*Pušćine*]) dijalekatske baze. Tradicijom uporabe u svijesti izvornih govornika ustalio se službeni ojkonom u čijem su liku izbrisane pojedine fonološke (refleks nazala stražnjeg reda = *o* [*Dubrava* ← *Dobrava*], redukcija naglašenih slogova i vokala [*Goričan* ← *Gorčan*]) i morfološke crte (singularizirani pluralni ojkonom [*Pribislavci* → *Pribislavec*]). Na osnovi razmotrene građe može se zaključiti (a istraživanjem ojkonomije susjednih područja valjalo bi utvrditi koliko su navedene osobine specifične za Međimurje) da je većini međimurskih ojkonima svojstvena dijalekatska, teritorijalna obilježnost izražena u službenom liku ojkonima. Ona je u funkciji točnog identificiranja određenog naselja u mnoštvu drugih naselja. Zbog toga je svaki pokušaj izmjene lokalnog, dijalekatskog ia takvih je u prošlosti bilo) u opreci s motivacijom nastanka vlastitog imena uopće (potiskivanje imenske biti u drugi plan. Nasilnim unificiranjem krnji se onomastička obavijest, prividnim skladom uzrokuje se stvarni nesklad i stvaraju prepreke za ostvarivanje komunikacijske funkcije jezika. Ime je za razliku od apelativa naddijalekatska kategorija. Ono istovremeno pripada mjesnom govoru, odnosno dijalektu iz kojega izrasta i književnom jeziku u koji se uključuje.

ZUSAMMENFASSUNG

DIE OIKONYMIE VON MEĐIMURJE UND DIE SCHRIFTSPRACHE

Im Artikel wird der Anteil der dialektalen Grundlage in der offiziellen Oikonymie auf dem Gebiet Međimurje analysiert. Die Anwesenheit bzw. die Abwesenheit der Merkmale des einheitlichen Idioms auf zwei Ebenen betrachtet: einerseits auf der phonologischen Ebene (d. h. auf der vokalischen, konsonantischen und akzentuellen Ebene), andererseits auf der morfolologischen Ebene. Man muss feststellen, dass es die ausnahmslose Notwendigkeit der Anpassung von Idiomen dem System der Schriftsprache besteht. Man sieht ganz klar, dass die Oikonyme, die in die Schriftsprache eindringen, grösstenteils ihre dialektalen Eigenschaften im morphologischen und phonologischen Sinn behalten. Es geschieht häufig, dass gerade die dialektale Eigentümlichkeit zwei Ortsnamen unterscheidet (*Peklenica* : *Paklenica*) und deshalb beobachten wir sie als das beste Identifikations- und Differentiationsmittel. Auf diese Weise ist es nötig, die ursprünglichen Formen von Oikonymen zu standardisieren, aber auch die Tradition ihres Gebrauchs zu beachten (wenngleich in offizieller Form ihr dialektales Merkmal wegbleibt).